

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА**

Факультет історії, політології і міжнародних відносин
Кафедра політології

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПОЛІТИЧНА ПЕРСОНАЛІСТИКА**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма «Політологія»
Спеціальність 052 Політологія
Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Затверджено на засіданні
кафедри політичних наук
Протокол № 2 від 27 січня 2025 р.

м. Івано-Франківськ – 2025

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Політика в особах
Викладач (-і)	Ломака Іванна Іванівна
Контактний телефон викладача	+380975421630
E-mail викладача	ivanna.lomaka@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	вівторок 15.00
2. Анотація до навчальної дисципліни	
<p>Силабус навчальної дисципліни «Політика в особах» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю 052 «Політологія.», «Політологія. Національна безпека».</p> <p>Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні засади політики в особах; загальнотеоретичні концепти проблем лідерства в політиці шляхом ретроспективного аналізу; концепт іміджу сучасних політичних лідерів;</p> <p>Навчальна дисципліна проблемно пов'язана з дисципліною «Політичні еліти та політичне лідерство» і враховує специфіку підготовки бакалаврів ОПП «Політологія»</p> <p>Навчальний план підготовки здобувачів вищої освіти першого рівня передбачає вивчення дисципліни «Пропаганда та контрпропаганда» за денною формою навчання в обсязі 90 годин, в тому числі: 12 годин лекцій, 18 години семінарських занять і 60 години самостійної роботи. Навчальна дисципліна вивчається протягом одного семестру; результатом засвоєння матеріалу є складання здобувачами вищої освіти першого рівня заліку.</p> <p>Лекційні заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам освіти усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання.</p> <p>Вивчення курсу «Політика в особах» передбачає засвоєння теоретичного матеріалу та формування практичних навичок. Важливо сформувані у студентів систему теоретичних знань про сутність, зміст та механізм вивчення форм політичної участі особи у суспільному житті; сучасні політичні технології; аналіз суспільно-політичних процесів та участі політичних лідерів у них; ознайомлення з особливостями діяльності політичних лідерів на сучасному етапі суспільно-політичного розвитку країн світу; дослідження принципів спадковості у монархіях, вірус клановості у політиці авторитарно-тоталітарних країнах світу; дослідження місця і ролі політичних лідерів у трансформаційних процесах держави.</p> <p>Проведення <i>практичних та семінарських занять</i> має на меті надати здобувачам вищої освіти першого рівня навички практичного застосування набутих під час лекцій теоретичних знань про поняття, зміст, складові та суб'єкти забезпечення основних сфер політичної участі, зможуть навчитися аналізувати специфіку політичних процесів та участі у них знакових політичних діячів в особі монарха, президента, лідера церковно-релігійної інституції, досягнувши і дослідивши суспільні процеси епохи, країни, сформувані</p>	

політичний світогляд та політичну громадську культуру; сформувати розгорнуте уявлення про загальні та особливі риси політичних лідерів, їх портрети в країнах Балтії, Центральної, Західної та Східної Європи; у країнах Вишеградської групи, Люблінського трикутника, країнах ісламського світу.

Самостійна робота здобувачів освіти є невід'ємною складовою частиною навчального процесу. Основна мета самостійної роботи – засвоєння навчального матеріалу, передбаченого програмою курсу і не охопленого іншими видами занять – лекційними, семінарськими тощо. Самостійна робота здобувачів освіти сприяє розвитку у них критичного мислення та формування навичок цілеспрямованої самостійної роботи з літературними джерелами, нормативними документами, інформацією в цілому та вміння на їх основі аналізувати та вирішувати проблемні питання і робити власні висновки та обґрунтування як теоретичного, так і практичного характеру.

Опанувавши курс, здобувачі вищої освіти мають вміти використовувати теоретичні знання з дисципліни у практичній діяльності; використовувати понятійно-категоріальний апарат загальної теорії політичного лідерства; вміти оцінювати лідерів та їх політичні погляди; у знаннях про фактори, які сприяють росту політичного іміджу того чи іншого лідера; формуванні оцінки ролі жінок в сучасному світовому політикумі; вміти здійснювати порівняльний аналіз ефективності політичного керівництва лідерів різних епох; процесах формування політичного лідерства України; формуванні первинних практичних навичок щодо застосування одержаних теоретичних знань для аналізу лідерів опозиції української політики.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Політика в особах» є сформувати у студентів систему теоретичних знань про сутність політичного лідерства та місця особи в політиці, загальнотеоретичному аналізі проблеми лідерства в політиці й історії її вивчення. Закласти теоретичний фундамент для розуміння та аналізу феномену політичного лідерства, а також навчити застосовувати свої знання у виконанні практичних завдань.

Основними цілями вивчення дисципліни є формування розвинути та удосконалити теоретичні знання і практичні навички, ознайомити з політичними лідерами різних епох, континентів, політичних режимів. Ознайомити з політичною історією ХХ ст., що характеризується наявністю політичних лідерів, які не тільки змінювали свої країни, але впливали на долю світу загалом. Серед них: К. Аденауер, Ш. де Голль, Ф. Рузвельт, Й. Сталін, У. Черчилль.

Особливу увагу варто приділити становленню політичних лідерів в сучасній Україні зокрема та світовій політиці в цілому.

4. Програмні компетентності та результати навчання

Інтегральні компетентності:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній та безпековій сферах, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорій та методів політичної науки.

Загальні компетентності:

ЗК1. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК2. Здатність оцінювати результати професійної діяльності та забезпечувати її якість, бути критичним і самокритичним, наполегливим щодо поставлених завдань і взятих зобов'язань.

ЗК4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК7. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, орієнтуватися в проблемах суспільно-політичного життя.

ЗК8. Здатність до навчання протягом усього життя, самостійного здобування нових фахових знань з використанням різних джерел інформації та формулювання логічних висновків.

Фахові компетентності:

СК1. Здатність використовувати категоріально-понятійний та аналітично - дослідницький апарат сучасної політичної науки.

СК3. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

СК4. Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.

СК5. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН1. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності.

РН3. Вміти критично мислити в сфері професійної діяльності.

РН8. Вміти використовувати базовий категоріально – понятійний та аналітично – дослідницький апарат сучасної політичної науки.

РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.

РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

РН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії. Засобом масової інформації, експертам з інших галузей знань.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни

Лекції	12
семінарські заняття / практичні / лабораторні	18
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни

Семестр	Спеціальність	Курс	Нормативний /
---------	---------------	------	---------------

		(рік навчання)	вибірковий
6	052 Політологія	3	вибірковий
Тематика навчальної дисципліни			
Тема		кількість год.	
		лекції	заняття сам. роб.
Тема 1. Політичне лідерство в історії політичної думки. Фактори становлення лідера.		2	5
Тема 2. Національні та регіональні моделі політичного лідерства.		2	5
Тема 3. Політичне лідерство в країнах Європи.		2	5
Тема 4. Політичне лідерство в країнах Сходу.		2	5
Тема 5. Політичне лідерство в країнах колишнього СРСР.		2	5
Тема 6. Політичне лідерство на постсоціалістичному просторі		2	5
Тема 7. Політичне лідерство в Україні: від Л.М. Кравчука до В.О. Зеленського.		4	10
Тема 8. Жінки - політичні лідери.		2	5
Тема 9. Політичні лідери країн Американських континентів.		2	5
Тема 10. Черчилль, де Голль, Маннергейм: як відомі лідери програвали вибори і поверталися до влади.		2	5
Тема 11. Практичне завдання: аналіз «тронних промов» політичних лідерів.		2	5
Тема 12. Захист проєктів.		2	
ЗАГ:		12	18 60
6. Система оцінювання навчальної дисципліни			
Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Структура розподілу балів передбачає: 1) відповіді на семінарських заняттях – 30 балів; 2) написання контрольної письмової роботи – 10 балів; 3) виконання індивідуального завдання – створення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми політологічного характеру – 10 балів (з них 5 балів – за проєкт, 5 балів – за представлення). 4) написання підсумкової роботи (тестування) – 50 балів. Загальна кількість – <i>100 балів</i> .		
	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕСТS	Оцінка за національною шкалою. Для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики
Оцінка за національною шкалою . Для заліку			

	90 – 100	A	відмінно	зараховано
	80 – 89	B	добре	зараховано
	70 – 79	C	добре	зараховано
	60 – 69	D	задовільно	зараховано
	50 – 59	E	задовільно	зараховано
	26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
	0-25	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
Вимоги до письмових робіт	<p>Виконання письмової роботи передбачає:</p> <p>1) повторення здобувачами лекційного матеріалу та отриманих знань при підготовці та проведенні семінарських занять, самостійного опрацювання рекомендованої літератури з питань, що виносяться на модульний контроль;</p> <p>2) написання письмової роботи передбачає виконання здобувачами в аудиторії індивідуального завдання, що вимагає:</p> <ul style="list-style-type: none"> – виявлення розуміння сутності понять і термінів – <i>3 бали</i>; – вміння структурувати основні принципи та методи дослідження – <i>4 бали</i>; – знання теоретичних засад, завдань, методів – <i>3 бали</i>; <p>Загальна кількість – <i>10 балів</i>.</p>			
Семінарські заняття	<p>На семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у виступах, активність при обговоренні питань, відповіді на питання експрес-контролю тощо. Критеріями оцінки при усних відповідях можуть бути: повнота розкриття питання; логіка викладення; впевненість та переконливість, культура мови; використання основної та додаткової літератури (монографій,</p>			

	<p>навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо); аналітичність міркування, вміння робити порівняння, висновки.</p> <p>Робота на семінарських заняттях оцінюється в діапазоні від 26 до 100 балів.</p> <p>90 - 100 балів студент отримує за вичерпну бездоганну відповідь із наведенням двох і більше прикладів на підтвердження теоретичного положення, яке розглядається.</p> <p>80 – 89 балів за повну відповідь із наведенням двох і більше прикладів</p> <p>70 -79 балів – за повну відповідь із наведенням двох прикладів проте з однією-двома змістовими неточностями.</p> <p>50 -69 балів – за неповну правильну відповідь, або таку, що містить ряд змістових неточностей чи невірно наведені приклади або їх відсутність.</p> <p>26 -49 балів – за часткову, з грубими недоліками відповідь, або за її неадекватність завданню чи відсутність взагалі.</p> <p>При переведенні в бали в сумі можна набрати 30 балів. Усна відповідь може бути доповнена наочними посібниками, зокрема, візуалізованою презентацією (обсягом 10-15 слайдів), зміст та використання якої оцінюється окремо.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Студент, який не виконав завдання, що виносилися на самостійну роботу, в установлений термін та отримав менше 30% за поточний контроль направляється на талон №2. До того часу, він має виконати/доопрацювати завдання та подати їх на перевірку викладачу.</p>
<p>Підсумковий контроль</p>	<p>Форма контролю - залік; Форма задачі - тестова; Підсумковий тест складається з 50 завдань, виконання яких демонструє рівень теоретичних знань та сформованості у студентів практичних навичок і вмінь. Правильний варіант відповіді оцінюється в 1 бал.</p>
<p>7. Політика навчальної дисципліни</p>	
<p>Письмові роботи: студент зобов'язаний добросовісно готуватися до усіх видів поточного та підсумкового контролю, які виносяться на практичні заняття та самостійну роботу. вчасно виконати письмове завдання (підготовка реферату; виконати підсумковий тест у зазначений день. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).</p> <p>Академічна доброчесність: Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв, планшету чи іншого мобільного пристрою під час опитування, виконання письмового завдання чи тестування є недопустимими та призводять до не зарахування результатів чи не складання тестування відповідно до Положення про запобігання академічному плагіату та іншим порушенням академічної доброчесності у навчальній та науково-дослідній роботі здобувачів освіти Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.</p>	

Відвідування занять. При виставленні рейтингового підсумкового балу обов'язково враховується присутність студента на заняттях (у тому числі на лекційних), пропуски та спізнення без поважної причини, що передбачено Положенням про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника. Студенти мають можливість відпрацювати заняття, які було пропущено з поважних причин, а також отримати роз'яснення питань, з якими виникли труднощі у процесі підготовки до семінарських занять і письмових робіт, на консультаціях викладача кожного вівторка о 15.00.

Навчання за індивідуальним графіком: студенти, котрі навчаються за індивідуальним графіком, опрацьовують частину теоретичного матеріалу самостійно з обов'язковим проходженням усіх тестувань. системі дистанційного навчання d-learn.pnu.edu.ua та виконанням усіх завдань відповідно до індивідуального графіку навчання, складеного та погодженого з викладачем на початку семестру. Умови навчання за індивідуальним графіком регламентуються Положенням про порядок навчання здобувачів вищої освіти за індивідуальним графіком у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Неформальна освіта: порядок перезарахування результатів неформальної освіти в межах курсу (наприклад, результати проходження курсів на платформах самоосвіти Prometheus, Ed Era, Coursera, Udemy, наявність сертифікатів, котрі підтверджують проходження відповідних професійних курсів / тренінгів, тощо) регламентується Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної освіти, в Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника.

Повторне вивчення дисципліни: студент, який не набрав 50 балів за відомістю №3, направляється на проходження курсу вдруге відповідно до Положення про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін (кредитів ECTS) в умовах ECTS або відраховується з навчального закладу.

Наприкінці курсу студенти мають можливість надати відгуки та пропозиції щодо якості викладання дисципліни на сайті <https://d-learn.pnu.edu.ua>

8. Рекомендована література

Базова:

1. Литвин В. Президенти. Політичне лідерство: світові реалії, українська практика. К.: Гамазин, 2019. 464 с.
2. Політичне лідерство: методичні рекомендації до вивчення дисципліни. Для студ. спеціальності 052 «Політологія». Уклад. Ю.Є. Баєва. К.: КНУБА, 2020.
3. Нестуля О.О., Нестуля С.І. Основи лідерства. Наукові концепції (середина ХХ – початок ХХІ ст.) : навч. посіб. Полтава : ПУЕТ, 2016. 75 с.
4. Політичне лідерство: навч. посіб. За заг. ред. В.А. Гошовської, Л.А. Пашко. К.: НАДУ, 2013. 300 с. URL: http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/a925f1b5-6ad3-4c5c-8199-13dd1aa7ce14.pdf.
5. Рудич Ф.М., Балабан Р.В., Брехаря С.Г. та ін. Політика в особах: політичне лідерство на постсоціалістичному просторі: національний і регіональний контексти. К.: Парламентське видавництво, 2008. 352 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/Politika-v-osobah_54.pdf.

Додаткова:

1. Акайомова А. Політичний імідж та основні його характеристики. *Політичний менеджмент*. 2009. №5. С. 29-35. Антонова З. Психологічні особливості лідерства та керівництва. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2016. Вип.4. С. 120-127.

2. Бойко С. Політичне лідерство в Україні: генезис і динаміка розвитку. *Політичний менеджмент*. 2011. № 6. С. 91-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PoMe_2011_6_13.
3. Бородінов В.Д., Кирницький О.В. Політичне лідерство та процес становлення стану гегемонії у суспільстві ХХІ століття: світовий досвід та Україна. *Наука. Релігія. Суспільство*. 2012. №4. С. 9-13.
4. Бурунов О.В. Від емігранта до державника: політична кар'єра Г. Кіссінджера. Гілея: науковий вісник. Вип. 151. С. 17-21. http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/114347/mod_resource/content/1/kissindzher.pdf.
5. Вергун Д. Феномен лідерства в контексті соціально-філософського дискурсу. *Політологічний вісник*. 2014. Вип. 75. С. 81-90.
6. Гапоненко В.А. Інститут політичного лідерства як передумова демократизації політичної системи України. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2020. Вип. 22(28). С. 42-47. URL: <https://sj.npu.edu.ua/index.php/pnspd/article/view/865>.
7. Грабовська І., Кобелянська Л. Ladies first: Феномен жіночого політичного лідерства в Україні. Київ: К.І.С., 2007. 144 с.
- Гриник І.Я. Формування іміджу політичного лідера у студентської молоді. *Наука і освіта*. 2013. Вип. №7. С. 134-138.
8. Дандекар Д. Концепції політичного лідерства: філософсько-антропологічні та соціокультурні виміри. *GRANI*. 2020. №23(3). С. 73-81.
9. Держановська С.Л. Сутність політичного лідерства: аналіз праць сучасних українських науковців. *Ефективність державного управління*: зб. наук. пр. регіонального інституту державного управління Національної академії управління при Президентіві України. Вип. 40. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2014. С. 310-316.
10. Діброва А. Трансформація уявлень про лідерство ХХ - початок ХХІ століття. *Молодий вчений*. 2016. №8(35). С. 434-437.
11. Дубінська В. Значення соціально-політичних комунікацій у процесі реалізації політичного лідерства в державному управлінні. *Ефективність державного управління*: зб. наук. праць. 2015. Вип.42. С. 78-84.
12. Загурська С.М. Феномен та функції лідерства. *Освіта регіону: Український науковий журнал*. 2011. №2. С. 52- 56.
13. Карпець Ю.В. Інститут лідерства як механізм впливу в політико-владних відносинах. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип.49. С. 149-157. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/50593622.pdf>.
14. Кіянка І. Популізм в країнах Західної Європи: кінець ХХ-початок ХХІ століття. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2015. Вип. 27. С. 22-27.
15. Коваленко Д., Школяр М. Гендерні аспекти лідерства. Львів, 2007. С. 184-188.
16. Корнієнко В.О., Антемюк В.Д., Буряченко О.В. Імідж та репутація політичної партії: аксіологічні основи та шляхи оптимізації: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2018. 204 с.
17. Корнієнко В.О., Похило І.Д. Ефективність політичного лідера: критерії та механізми реалізації в сучасній Україні: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2009. 140 с.
18. Костенко А.М., Сахно К.С. Жіноче лідерство як ресурс розвитку громади. URL: <http://uhrf.org/download/44.pdf>. Кухта Б., Теплоухова Н. Політичні еліти і лідери. К.: КНЕУ, 1999. 108 с.
19. Лаврентій А.С. Імідж як предмет наукового аналізу. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2019. №3. С. 30-37. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/114345/mod_resource/content/1/imidzh_nauka.pdf.
20. Литвин В. Політичне лідерство: теорії та реалії сучасного світу. Наукові записки ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса. 2017.

№5-6 (91-92). С. 4-55. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/lytvyn_politychne.pdf.

21. Лисюк А. Політичне лідерство в умовах демократичного транзиту: соціокультурні підстави. Політичний менеджмент. 2009. №4. С. 71-81.
22. Маскевич О.Л., Гороховська Ю.І., Кровіцка Я.А. Проблема політичного лідерства в Україні на сучасному етапі розвитку. *Молодий вчений*. Серія Політичні науки. 2014. №12(15). С. 286-288.
23. Морарь М.В. Політичне лідерство в сучасній Україні: проблеми становлення та розвитку. Грані. 2017. Т. 20. №2. С. 5-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2017_20_2_3 (дата звернення: 01.08.2020).
24. Морарь М.В. Політична комунікація як чинник ефективної діяльності партійних лідерів: теоретико- методологічний аспект. Гілея: науковий вісник. Вип. 151. С. 43-47. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/114346/mod_resource/content/1/komunikatsiia_partlider.pdf.
- Маркітантов В. Концепція політичного лідерства у працях Н. Макіавеллі. *Humanities & Social Sciences*. 2011. №24-26 (November 2011). С. 186-189.
25. Полисаев О.О. Політичне лідерство як корелят поступу сучасного суспільства. *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2016. Вип. 1-2. С. 25-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Multi_2016_1-2_4 (дата звернення: 01.08.2020). Бізо Л., Ібрагімова І.,
26. Кікот О., Барань Є., Федорів Т. Розвиток лідерства. За заг. ред. І. Ібрагімової. К. : Проект «Реформа управління персоналом на державній службі в Україні», 2012. 400 с.
27. Ломака І. І. Проблеми пам'яті та європейської ідентичності в творчій спадщині св. Івана Павла II. Прикарпатський вісник НТШ. Думка / ред. І. С. Монолатій. – Вип. 3 (25). Івано-Франківськ, 2016. С.281 - 291.

Інтернет ресурси

1. 100 великих українців, які вплинули на історію. URL. : <http://info360.news/ovsyanik4-OO-vseshitno-vidomih-ukrainciv/>
2. Відомі митці, що надихають. URL. : <https://gallery101.com.ua/ramous-artists/>
3. 100 геніїв сучасності. URL. : https://uk.wikipedia.org/wiki/100_%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%96%D1%97%D0%B2%D1%81%D1%83%D1%87%D1%81%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96
4. Життя великих людей. URL. : <https://sites.google.com/site/zittavelikihludei/>
5. Книги з біографіями успішних людей. URL. : <https://moaster-book.com/biografii-velikih>
6. Найвідоміші жінки світу - від А до Я. URL. : <https://povaha.org.ua/najvidomishi-zhinky-svitu-vid-a-do-ya/>
7. Найвідоміші художники в світі. URL. : <https://lihtaryk.com.ua/naividomishi-hudozhniki-v-sviti/>
8. Центр Лідерства УКУ. URL: <https://uculeadership.com.ua/>
9. Політики світу. URL. : <https://parlament.ua/dossier-list/politiki-svitu/>
10. Фотогалерея: найвпливовіші жінки-політики. URL. : [https://www.dw.com/uk/\(boToraHepaB-HariBmmBOBinn^iHKH-noaiTHKH/a-37861447](https://www.dw.com/uk/(boToraHepaB-HariBmmBOBinn^iHKH-noaiTHKH/a-37861447)
11. Цікаві факти про цікавих людей. URL. : <https://tut-cikavo.com/suspilstvo/biohrafn>

Інформаційні ресурси

<https://www.coursera.org>
<https://www.udemy.com/>
<https://prometheus.org.ua>
<https://www.ed-era.com>

<https://www.futurelearn.com>

<https://vumonline.ua>

Рекомендовані курси на платформах самоосвіти

Prometheus

1. Курс лекцій Богдана Гаврилишина <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/bohdan-havrylyshyn-lecture/>
2. Політики: як обирати, аби не шкодувати <https://prometheus.org.ua/prometheus-free/political-choices-prometheus/>

Ресурси курсу

Інформація про курс розміщена на сайті дистанційного навчання Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

<https://d-learn.pnu.edu.ua/>

Викладач _____ Іванна ЛОМАКА